

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยอุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันสมบูรณ์ และได้ถูกนำมาใช้อย่างมากมายเพื่อการเพิ่มผลผลิตและเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจน ในขณะที่ประชากรของประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วทุกวันนี้ ทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ในทางตรงกันข้ามทรัพยากรธรรมชาติกลับมีปริมาณลดลง มีสภาพเสื่อมโทรมและเต็มไปด้วยปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลักจึงน้อยลงไปด้วย รัฐบาลจึงต้องหันมาให้ความสำคัญต่อการปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เหลืออยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการใช้ประโยชน์ในอนาคต

ที่ดิน นับเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่ง ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมีฐานการผลิตส่วนใหญ่มาจากการเกษตร เนื่องจากที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดในกระบวนการผลิตทางเกษตรกรรม ดังนั้นในการปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงปัญหาการบริหารและการจัดสรรทรัพยากรที่ดินเป็นอันดับแรก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2520 : 156)

นโยบายเกี่ยวกับที่ดินนั้น เริ่มปรากฏตั้งแต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 โดยรัฐบาลได้ประกาศใช้นโยบายการใช้ที่ดินและกรรมสิทธิ์ที่ดินในปี พ.ศ. 2504 และได้มีการจำแนกที่ดินอย่างกว้างขวางโดยแบ่งพื้นที่ทั้งหมดของประเทศออกเป็น 2 เขต คือ

เขตที่ 1 พื้นที่ทำการเกษตร ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ ประมาณ 160.35 ล้านไร่ หรือร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด

เขตที่ 2 พื้นที่ป่าไม้เนื้อที่ประมาณ 160.35 ล้านไร่ หรือร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอื่น ๆ ประมาณ 128 ล้านไร่ และป่าเตรียมการสงวนอีกประมาณ 30 ล้านไร่

ในพื้นที่เขตที่ 1 ซึ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ นั้น ได้มีการกำหนดนโยบายให้เป็นพื้นที่ถือครองโดยเอกชนประมาณ 125 ล้านไร่ ส่วนที่เหลืออีกจำนวนประมาณ 35.35 ล้านไร่ เป็นพื้นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่ดินของรัฐวิสาหกิจ ที่ดินขององค์การศาสนา ที่ดินราชพัสดุ และที่ดินที่ใช้ในราชการทหาร เมื่อพิจารณาถึงสภาพการใช้ที่ดินของประเทศในปัจจุบันแล้ว พบว่ามีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมประมาณ 146.9 ล้านไร่ หรือร้อยละ 45.8 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ จำแนกเป็นพื้นที่ทำนา 84 ล้านไร่ พื้นที่ทำไร่ 48 ล้านไร่ พื้นที่สวน 0.9 ล้านไร่ และพื้นที่เพาะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นประมาณ 14 ล้านไร่ แสดงให้เห็นว่า ได้มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรมากกว่านโยบายที่ได้กำหนดไว้ในปีพ.ศ. 2504 อย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2530: 116)

ในพื้นที่เขตที่ 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าไม้นั้น ตามนโยบายปีพ.ศ. 2504 ได้กำหนดเขตพื้นที่ป่าไม้ไว้ 160.35 ล้านไร่ แต่จากการสำรวจสภาพการถือครองที่ดินรวมของประเทศในปีพ.ศ. 2518 - 2527 โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้ระบุว่า พื้นที่ป่าไม้ลดลงเรื่อย ๆ จาก 131 ล้านไร่ หรือประมาณ 40.8 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศในปีพ.ศ. 2518 เหลือเพียง 96 ล้านไร่ในปีพ.ศ. 2527 หรือคิดเป็นร้อยละ 29.9 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ พื้นที่ป่าไม้ที่ถูกนำมาใช้เพื่อการเกษตรนี้ ส่วนหนึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ประกาศไปแล้ว 128 ล้านไร่ ซึ่งปรากฏว่ามีราษฎรเข้าไปทำกินในเขตเหล่านี้ประมาณ 33 ล้านไร่ และในบางส่วนของพื้นที่ป่าเตรียมการสงวน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2530: 116)

การบุกรุกเข้าไปทำกินของราษฎรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาตินี้ ทำให้ราษฎรไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และไม่มีความมั่นคงในการถือครองที่ดิน จึงทำให้ขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงหรือพัฒนาที่ดิน เป็นเหตุให้สภาพดินเสื่อมโทรมและเกิดการแพร่กระจายปัญหาของดินประเภทต่าง ๆ นอกจากนี้การบุกรุกเข้าไปทำกินในพื้นที่ไหล่เขาที่มีความลาดชันสูง ยังทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินและก่อให้เกิดการสูญเสียน้ำดินไปเป็นจำนวนมากด้วย สรุปปัญหาทรัพยากรที่ดินของประเทศได้ดังนี้ (กรมพัฒนาที่ดิน 2531: 2-4)

1. ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้เพื่อใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ราษฎรซึ่งบุกรุกเข้าทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและป่าไม้ถาวรเหล่านี้ขาดกรรมสิทธิ์ที่ดิน จึงมิได้ปรับปรุงบำรุงดิน ปล่อยให้เสื่อมโทรม และบุกรุกทำลายป่าไม้ต่อไปเพื่อเปลี่ยนที่ทำการใหม่

2. ปัญหาการใช้ที่ดินไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้มีการใช้ที่ดินไม่ถูกต้องตามชั้นสมรรถนะที่ดินประมาณ 33.7 ล้านไร่ หรือร้อยละ 22.9 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด โดยมีรายละเอียดดังนี้

การทำนาข้าวบนที่ดินที่ไม่เหมาะสม	13.48	ล้านไร่
การปลูกพืชไร่บนที่ดินที่ไม่เหมาะสม	14.58	ล้านไร่
การปลูกไม้ยืนต้นบนที่ดินที่ไม่เหมาะสม	1.70	ล้านไร่
การปลูกพืชไร่บนที่ดินที่ลาดเทสูงกว่า 35 %	3.90	ล้านไร่

นอกจากนี้ยังมีการนำที่ดินที่เหมาะสมแก่การเกษตร มาใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ที่อยู่อาศัยและโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

3. ปัญหาการใช้ที่ดินไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ก่อให้เกิดปัญหาดินเสื่อมโทรม เช่น ปัญหาการชะล้างพังทลายของดินทำให้สูญเสียธาตุอาหาร โครงสร้างของดินไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกประมาณ 107 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 33 ของพื้นที่ทั่วประเทศ และปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ ทำให้ไม่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกถึง 191 ล้านไร่ หรือร้อยละ 59.5 ของพื้นที่ทั่วประเทศ

4. ปัญหาเกิดจากสภาพของดิน ได้แก่ดินเปรี้ยวในเขตที่ราบลุ่มภาคกลาง 2.3 ล้านไร่ ดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17.8 ล้านไร่ ดินเค็มและดินเปรี้ยวภาคใต้ 2.6 ล้านไร่ ดินอินทรีย์หรือดินพรุในภาคใต้ประมาณ 5 แสนไร่ รวมทั้งดินทรายจัด ดินที่มีการยึดหดตัวสูง ดินที่มีชั้นดาน ดินต้นหรือดินกรวด ซึ่งล้วนแต่เป็นปัญหาทั้งสิ้น

5. ปัญหาที่เกิดจากสภาพธรรมชาติของดินและสิ่งแวดล้อมประกอบกันเช่น บริเวณทุ่งกุลาร้องไห้เนื้อที่ประมาณ 2.1 ล้านไร่ นอกจากดินจะขาดความอุดมสมบูรณ์และเป็นดินเค็มแล้ว ยังมีปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูเพาะปลูก และน้ำท่วมในตอนปลายฤดูเพาะปลูกด้วย

การที่ทรัพยากรที่ดินจำนวนมากถูกนำมาใช้ในการผลิตโดยขาดประสิทธิภาพ และขาดการดูแลเอาใจใส่ในการจัดการที่ดินที่เหมาะสม จนทำให้หน้าดินสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ดังกล่าวแล้วนั้น ทำให้ผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ลดลง อีกทั้งยังเกิดการบุกรุก

ทำลายป่าไม้อันเป็นปัญหาต่อเนื่อง นอกจากนี้การชะล้างพังทลายของดินยังมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป กล่าวคือทำให้เกิดการตกตะกอนของดินในแม่น้ำลำคลอง จากการสำรวจพบว่า มีการชะล้างพังทลายของดินในระดับปานกลางและรุนแรงอยู่ถึง 107 ล้านไร่ เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2522 - 2529) กรมพัฒนาที่ดินได้ถ่ายทอดความรู้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำให้แก่เกษตรกรในพื้นที่เพียง 16 ล้านไร่ ซึ่งนับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับความรุนแรงของปัญหา (กรมพัฒนาที่ดิน 2531: 27)

ในระยะ 5 ปีระหว่างช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) กรมพัฒนาที่ดินจึงได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาที่ดิน ที่ การเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน การอนุรักษ์และปรับปรุงบำรุงดินเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป ซึ่งจะเป็นการลดปัญหาข้างต้น อันจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์วิทยาและการขาดความสมดุลของธรรมชาติ

การถ่ายทอดความรู้ เรื่องการพัฒนาที่ดินให้แก่เกษตรกรนี้ กรมพัฒนาที่ดินมีเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินหรือเรียกว่าเจ้าหน้าที่เกษตร ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ คอยให้คำแนะนำ และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยการป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน เพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของคุณภาพดิน เช่น การจัดทำคันดินเบนน้ำ ทางระบายน้ำ แหล่งน้ำขนาดเล็ก การไถพรวนปลูกพืชตามแนวระดับขวางความลาดชัน การปลูกไม้ยืนต้นหรือไม้โตเร็วบนต้นดินเพื่อป้องกันการพังทลายของดินอันเกิดจากลม เป็นต้น โดยจัดให้มีการสาธิตการพัฒนาที่ดินและการฝึกอบรมแก่เกษตรกร ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวเป็นการเผยแพร่นวัตกรรมอย่างหนึ่ง

ปัจจุบันนี้แม้ว่ากรมพัฒนาที่ดินจะเร่งรัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ในการพัฒนาที่ดินให้แก่เกษตรกรในระดับกว้างแล้วก็ตาม แต่กระนั้นปัญหาการบุกรุกทำลายป่าเพื่อใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ตลอดจนปัญหาการใช้ที่ดินไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการและขึ้นสมรรถนะของดินยังมีได้หมดไป ปัญหาในการพัฒนาที่ดินอาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีความรุนแรงของปัญหาไม่เท่ากัน รวมทั้งการถ่ายทอดวิทยาการด้านการเกษตรใหม่ ๆ เพื่อการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ และการบริการที่สนับสนุนการเกษตรต่าง ๆ ยังกระทำได้ในวงจำกัด (กรมพัฒนาที่ดิน 2531: 13) หรืออาจเนื่องมาจากตัวเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินเอง ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการเผยแพร่นวัตกรรม ที่จะทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารและความรู้ เรื่องการพัฒนา

ที่ดินให้แก่เกษตรกรโดยตรง ทั้งนี้ผู้วิจัยสนใจว่าการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้โดยเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน จะเป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีผลต่อการทำให้เกษตรกรยอมรับที่จะร่วมในการพัฒนามากที่สุด (Katz และ Lazarfeld 1955: 27) ความสำเร็จของโครงการแต่ละโครงการจะสะท้อนให้เห็นถึงควมมีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินในแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับเชื่อถือของเกษตรกรในตัวเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน ซึ่งเป็นผลมาจากบุคลิกภาพและความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน ในการจูงใจให้เกษตรกรเห็นประโยชน์และร่วมมือพัฒนา จึงน่าจะได้มีการพิจารณาถึงความต้องการของเกษตรกรซึ่งจะเป็นตัวบ่งบอกถึงลักษณะอันพึงประสงค์ของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะอันพึงประสงค์ของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินจากความคิดเห็นของเกษตรกร
2. เพื่อเรียนรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับความหมายของลักษณะต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน
3. เพื่อศึกษาความแตกต่างของความต้องการของเกษตรกร เกี่ยวกับลักษณะของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความแตกต่างของความต้องการของเกษตรกร เกี่ยวกับลักษณะของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน จำแนกตามลักษณะถิ่นที่อยู่อาศัยของเกษตรกร

สมมุติฐานการวิจัย

1. เกษตรกรที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินที่มีลักษณะแตกต่างกัน
2. เกษตรกรที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินที่มีลักษณะแตกต่างกัน
3. เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินที่มีลักษณะแตกต่างกัน
4. เกษตรกรที่มีรายได้ต่างกัน มีความต้องการเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินที่มีลักษณะแตกต่างกัน
5. เกษตรกรที่อาศัยในถิ่นที่อยู่ต่างกันมีความต้องการเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินที่มีลักษณะแตกต่างกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เกษตรกรในแต่ละพื้นที่ที่ทำการศึกษ ผู้วิจัยคำนึงถึงถิ่นที่อยู่อาศัยของเกษตรกร โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะใน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดน่าน ลำพูน กำแพงเพชร และขอนแก่น ซึ่งมีความแตกต่างกันในเชิงของการพัฒนาที่ดินตามลักษณะของภูมิประเทศ และเป็นเขตการพัฒนาที่ดินที่ได้มีการพัฒนาแล้ว เพื่อต้องการศึกษาความสำเร็จในการพัฒนาที่ดิน และศึกษาว่าเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินในแต่ละพื้นที่นั้นมีลักษณะเป็นที่พึงประสงค์มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากหมู่บ้านที่กรมพัฒนาที่ดินระบุว่าเป็นสมาชิกและมีที่ดินอยู่ในโครงการของหน่วยพัฒนาที่ดิน หรือเป็นผู้ที่เคยฝึกอบรมกับเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินมาแล้วเท่านั้น เพื่อสำรวจว่าเกษตรกรมีความเข้าใจและรู้จักการพัฒนาที่ดินมากน้อยเพียงใด เกษตรกรเหล่านี้จึงอาจมิใช่ตัวแทนของประชาชนในแต่ละภูมิภาคนั้นทั้งหมด
2. ลักษณะที่เกษตรกรพึงประสงค์ที่ได้ศึกษานี้ เป็นลักษณะของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินโดยเฉพาะ เพราะฉะนั้นจึงอาจจะไม่สามารถนำไปใช้กับหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะงานที่แตกต่างกันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจในการนำไปใช้ แต่อาจเป็นแนวทางเพื่อที่จะนำไปศึกษาถึงลักษณะของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของหน่วยงานอื่นได้

3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจความต้องการของเกษตรกร ที่เกี่ยวกับลักษณะของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน โดยได้ทำการศึกษาเพียงครั้งเดียว ในระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ทั้งนี้ผู้วิจัยถือว่าความต้องการของเกษตรกรที่ได้รับในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น สามารถเป็นตัวแทนของความคิดเห็นที่สมบูรณ์ของเกษตรกรที่มีต่อลักษณะของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของเกษตรกร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับลักษณะของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินเท่านั้น โดยได้เปรียบเทียบจากความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ 4 จังหวัด ซึ่งมีความแตกต่างกันในลักษณะทางภูมิศาสตร์ และเป็นเขตการพัฒนาที่ดินที่ได้มีการพัฒนาแล้ว ได้แก่

1. จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ในภาคเหนือตอนบน
2. จังหวัดลำพูน ซึ่งอยู่ในภาคเหนือตอนบน
3. จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง
4. จังหวัดขอนแก่น ซึ่งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. เกษตรกร หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา การทำสวน การทำไร่ ซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดน่าน ลำพูน กำแพงเพชร และขอนแก่น

2. เจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน หมายถึง เจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินที่มีหน้าที่เผยแพร่ แนะนำ และถ่ายทอดความรู้เรื่องการพัฒนาที่ดินให้แก่เกษตรกร ในเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของคุณภาพดิน การพัฒนาและปรับปรุงดินที่มีสภาพเสื่อมโทรม การปรับปรุงดินที่มีคุณภาพต่ำโดยใช้อินทรีย์วัตถุ การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อพัฒนาดิน

3. ลักษณะของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ในตัวของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน (ดัดแปลงมาจากคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในงานวิจัยของบุญธรรม มิ่งทอง) ประกอบด้วยลักษณะ 28 ประการได้แก่

3.1 ความเมตตา หมายถึง การกระทำด้วยความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข

3.2 ความเอื้อเฟื้อ หมายถึง การเสียสละและการแสดงความมีน้ำใจดีต่อผู้อื่น

3.3 การไม่เห็นแก่ตัว หมายถึง การไม่เอาเปรียบและเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นมากกว่าประโยชน์ของตน

3.4 ความสุภาพเรียบร้อย หมายถึง การมีจิตใจอ่อนโยน และประพฤติตนอยู่ในกรอบมารยาทที่ดี

3.5 การมีจิตใจเยือกเย็น หมายถึง การสามารถควบคุมอารมณ์ไม่ใจร้อนวู่วาม ไม่ตกใจง่าย

3.6 ความร่าเริง หมายถึง การมีบุคลิกภาพที่แสดงออกให้เห็นว่ามีจิตใจเบิกบาน ใบหน้ายิ้มแย้ม สดุกสนาน

3.7 การคบหาสมาคม หมายถึง การเป็นผู้ที่ไม่เก็บตัว ชอบพบปะพูดคุยกับคนทั่วไป

3.8 การเข้ากับเกษตรกรได้ หมายถึง ความสามารถในการทำงานร่วมกับเกษตรกรได้ โดยมีลักษณะบางอย่าง หรือหลายอย่าง ที่เหมือน ๆ กับเกษตรกร ความเป็นคนท้องถิ่น และไม่ถือตัว

3.9 การไม่ขัดคอ หมายถึง การโอนอ่อนผ่อนตามความคิดเห็นของเกษตรกร และไม่แสดงความคิดเห็นให้ขัดแย้งกับเกษตรกร

3.10 ความยุติธรรม หมายถึง การไม่ลำเอียงเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3.11 การให้อภัย หมายถึง การไม่ถือโกรธ การยกโทษให้ผู้อื่นเมื่อเขาทำผิด

3.12 การตรงต่อเวลา หมายถึง การไม่ผัดผ่อน

3.13 ความอดทน หมายถึง ความสามารถในการทนต่อความยากลำบากในการทำงาน

- 3.14 ความเข้มแข็ง หมายถึง การทำงานอย่างอดทน ไม่ย่อท้อ
ต่ออุปสรรค
- 3.15 การกล้าตัดสินใจ หมายถึง การไม่กลัวความผิดพลาดใน
การทำงาน
- 3.16 ความฉลาด หมายถึง การมีไหวพริบดีในการปฏิบัติงาน
- 3.17 การมีความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน หมายถึง การมีความรู้
ในการให้คำแนะนำ เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน การป้องกันการเสื่อมโทรมของ
คุณภาพดิน การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก การป้องกันการพังทลายของดิน และการ
อนุรักษ์ดินและน้ำ
- 3.18 การมีประสบการณ์ด้านการพัฒนาที่ดิน หมายถึง การเคย
ได้พบเห็นและเคยปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน
- 3.19 การได้รับการฝึกอบรมด้านการพัฒนาที่ดิน หมายถึง การ
สอนหรือการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 3.20 ความชำนาญในการทำงาน หมายถึง ความสามารถในการ
การแนะนำการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยวิธีต่าง ๆ ด้วยความเชี่ยวชาญและคล่องแคล่ว
- 3.21 ความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง การมีความรู้
ความสามารถในการปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่
- 3.22 ความกระตือรือร้นในการทำงาน หมายถึง การมีความ
พร้อมที่จะทำงาน การทำงานด้วยความขยันขันแข็ง
- 3.23 การทำงานด้วยความคล่องแคล่ว หมายถึง การทำงาน
ด้วยความว่องไว ไม่เฉื่อยช้า
- 3.24 การทำงานด้วยความตั้งใจ หมายถึง การทำงานโดยมี
จิตใจมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีความเอาใจใส่และรับผิดชอบ
- 3.25 การทำงานด้วยความเต็มใจ หมายถึง การทำงานด้วย
ความพึงพอใจ และจริงใจ
- 3.26 การเข้าใจความต้องการของเกษตรกร หมายถึง การรู้
ว่าเกษตรกรต้องการอะไร
- 3.27 การสนใจแสวงหาความรู้ หมายถึง การตั้งใจหาความรู้
ในวิชาการใหม่ ๆ ด้านการเกษตรกรรมและการพัฒนาที่ดินอยู่เสมอ

3.28 การรู้วิธีแนะนำเรื่องการพัฒนาที่ดินได้เหมาะสมกับพื้นที่
หมายถึง การรู้ว่ในพื้นที่เช่นใดควรจะแนะนำให้พัฒนาที่ดินด้วยวิธีใด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการคัดเลือกบุคลากร คือเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน
2. เป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทาง ด้านการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตร
3. เป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานอื่น ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาลักษณะของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่นวัตกรรม
4. เป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการด้านนิเทศศาสตร์พัฒนาการ